

RÍKISSAKSÓKNARI

Alþingi
Erindi nr. P/122/1098
komudagur 11.3.98

SS/kb
B. 102/98

Reykjavík, 10. mars 1998

Alþingi
allsherjarnefnd
150 Reykjavík

Embætti ríkissaksóknara hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um breyting á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940 (tölvubrot), sem lagt hefur verið fyrir Alþingi á 122. löggjafarþingi 1997-98.

Því ber að fagna, að frumvarp þetta hefur litið dagsins ljós. Brot, sem beinast að tölvubúnaði ýmiskonar, vélbúnaði og hugbúnaði, hafa orðið sífellt meira til umræðu á undanförnum misserum. Hér á landi er tækninýjung tengd tölvum mikil og í stöðugri framþróun, sennilega meira en gerist í flestum nágrannaríkjum okkar. Um það ber vitni alþjóðleg umræða af þessum toga og sú staðreynd að tölvutækni og tölvuþekking er orðin útflutningsgrein. Þá er þess að geta að tækni þessi hefur sérstöðu að því leyti að landamæri ríkja standa ekki í vegi för um þennan heim. Skiptir því miklu að í refsivernd sé fylgt þeirri þróun er á sér stað á alþjóðavettvangi.

Hvorki lögregla, ákærvald eða dómstólar hafa í teljandi umfangi fengið til meðferðar brot sem flokka mætti sem tölvubrot. Skýring á því liggur ekki fyrir, en ljóst er að lögregla verður að vera í stakk búin til að fást við brot af þessum toga. Frumvarp það er hér liggur fyrir er mikilvægur liður í því.

Tekið er undir það er kemur fram í athugasemdum með meðfylgjandi frumvarpi að tölvutæknin sé í örri þróun, notkun hennar sífellt fjölþættari og að notendum fjölgi sífellt. Hefur refsiréttarnefnd gert grein fyrir því að hún muni fylgjast grannt með umræðu hér á landi sem annars staðar um refsiréttarleg álitæfni sem upp kunni að koma af þessum sökum.

Ekki verður í eitt skipti fyrir öll tekist á við öll álitamál er upp kunna að koma tengt nýrri tölvuöld. Mikilvægt er því að haldið sé af stað og þá tekist á við álitæfnin eftir því sem tilefni er til. Embætti ríkissaksóknara hefur ekki athugasemdir fram að færa við einstakar greinar frumvarpsins og telur þær vel ígrundaðar.

Meðfylgjandi bréfi þessu er afrit úr Nordisk Kriminologi 23(3) 1997, en í grein eftir Ninu Löwe Krarup frá Danmörku, bls. 19-25 kemur fram á bls. 25, að tölvubrot séu nú til endurskoðunar í Danmörku.

Sigrún Eyracallan
saksóknari

Returadresse:

*Norræna Sakspræðingarnáð
Háskóla Íslands
IS-101 Reykjavík
Ísland - Iceland*

Nordisk Kriminologi

23(3) 1997

Nordisk Samarbejdsråd
for Kriminologi

Scandinavian Research
Council for Criminology

Indhold:

- Sekretariatet flytter
- Forskningsstøtte 1998
- International Symposium
on Victimologi
- Rapporter fra
European Group
- Kriminologiske og
kriminalpolitiske nyheder
- Ny kriminologisk
litteratur

CALL FOR PAPERS

The 12th International Congress on Criminology

August 24-29, 1998

Seoul, Korea

General theme:

*Crime and Justice in a Changing World:
Asian and Global Perspectives*

Congress Secretariat

Korean Institute of Criminology

142, Woomyon-Dong, Socho-Gu

Seoul, 137-140, Republic of Korea

Phone: 82-2-571-0365 or 82-2-575-5288

Fax: 82-2-571-7487 or 82-2-575-5290

Internet e-mail: cs.team@kie.re.kr

Homepage: <http://www.kie.re.kr>

Kriminologiske og kriminalpolitiske nyheder

Kriminologiske og kriminalpolitiske nyheder fra Danmark
af kontaktsekretær Nina Löwe Krarup

Situationsrapport om organiseret kriminalitet

I 1996 blev i alt 8.678 personer sigtet for overtrædelse af *narkotikalovgivningen*; 1.307 var udlændinge, hvoraf flest var fra nabolandene, og blev sigtet i forbindelse med mindre alvorlige sager. Svig i form af *investeringsbedragerier* menes at være i vækst; i enkelte tilfælde skønnes investeringer på 150-170 mio. DKK at være tabt. I '96 verserede der 32 sagskomplekser om *svig i form af "selskabstømninger"* med over 100 sigtede personer; sagerne vedrører skønsmæssigt sammenlagt tømning af ca. 1600 selskaber, hvorved der menes at være unddraget omkring 2 mia. DKK i skatter og afgifter. *EU-relateret svig* omfatter især forskellige former for afgiftsunddragelser i forbindelse med eksport af landbrugsvarer til lande uden for EU, og ofte ved anvendelse af falske dokumenter. I '96 blev registreret 227 sager vedrørende *menneskesmugling*. Sagsantallet for *hvidvask af penge* er steget. *Selskabsstrukturer og kompliceret lovgivning* benyttes i stigende omfang til sløring af kriminalitet. Udnyttelse af den *IT-mæssige* udvikling i kriminel sammenhæng menes at være stigende. Ud over i rockerkonflikten finder anvendelse af *vold* sted inden for etniske grupper, men er næppe systematiseret. *Bestikkelse* menes at være nærmest ukendt i Danmark.

Om *persongrupper*, der mistænkes for at være indblandet i organiseret kriminalitet, konkluderer rapporten bla.: *Danske statsborgere* spiller kvantitativt og kvalitativt en betydelig rolle i relation til organiseret kriminalitet. Ud over rockerrelateret kriminalitet nævnes "danske personkredse med indbyrdes kontakter i løse strukturer, der begår økonomisk kriminalitet på områder, der

på det pågældende tidspunkt er mest udbyttegivende" - eksempelvis såkaldte "rambuktyverier" ("hit and run") og ad hoc samarbejder med grupper i Spanien, Portugal og Holland om narkotikakriminalitet. Blandt *danskere af kinesisk herkomst* forekommer "triade-lignende" grupperinger, der mistænkes for organiseret narkotikakriminalitet. *Pakistanske* familiegrupperinger ses involveret i organiseret narkotikakriminalitet, hvidvask og andre former for økonomisk kriminalitet (hvorved fx kiosker og hyrevognsfirmaer benyttes som frontfirmaer). Endvidere menes svindel med sociale ydelser til en vis grad at være systematiseret. *Tyrkiske* grupperinger menes stærkt involveret i narkotikakriminalitet, særligt heroin. *Afrikanske* grupper fra såvel øst- som Vestafrika findes aktive omkring indsmugling og forhandling af "hård" narkotika. Særligt vedrørende somaliere har politiet modtaget 85 underretninger fra finanssektoren vedrørende hvidvaskning ved pengeoverførsler for i alt 35 mio. DKK, hvilket giver anledning til mistanke om organiseret menneskesmugling. *Sydamerikaneres* indsmugling af især kokain menes at være faldet markant. *Albanere* menes i stigende omfang at have organiseret indsmugling af narkotika. Det samme menes at være tilfældet for grupperinger fra det *tidligere Jugoslavien*. *Polakker* indgår i vidt omfang i sager vedrørende indsmugling af amfetain, og polske grupperinger formodes på organiseret vis at foretage indbrud m.v. Der efterforskes en række sager vedrørende mistænkelige finansielle forhold begået af personer fra det *tidligere Sovjetunionen*, idet det er opfattelsen - omend udokumenteret - at kriminalitets-truslen fra Rusland og de baltiske lande er under stigning. *Hollændere* indgår massivt i sager vedrørende alle former for narkotika-indsmugling.

Rapporten bygger på Kriminalregistret og "oplysninger af ikke-dokumenterbar art, herunder oplysninger af kriminalitetsefterretningamæssig karakter". Det fremgår, at Rigspolitiet overvejer at forbedre indsamling og registrering af relevante oplysninger (Situationsrapport om organiseret kriminalitet i Danmark i 1996, Rigspolitichefen, afdeling A, juli 1997).

Beslutning om ny fængselstype

Det er besluttet at oprette en lukket fængselsafdeling med ca. 25 pladser ved Statsfængslet i Jyderup. Afdelingen tager sigte på "den gruppe af indsatte, der ikke kan administrere friheden i de åbne fængsler, men hvor det ikke vil være nødvendigt at indsatte dem i et lukket fængsel" ... "Der vil blive tale om at placere dømte på afdelingen, hvor der er en vis risiko for, at de vil forlade det åbne fængsel uden tilladelse, eller hvor det skønnes, at de kan have en uheldig indflydelse på andre indsatte i det åbne fængsel". Beslutning om placering på afdelingen kan enten ske forud for eller i løbet af afsoning, hvor den dømte har udvist en adfærd, som ikke er forenelig med afsoning i et åbent fængsel. En indsat vil endvidere selv kunne søge om at komme på afdelingen (Nyt fra Kriminalforsorgen 4/97).

Narkotikarådets vurdering af metadonbehandlingspolitikken

Narkotikarådet har på Sundhedsministeriets forespørgsel vurderet den omlægning af administrationen af metadonbehandling, der fandt sted i løbet af 1995. Reguleringen havde til formål at sikre stofmisbrugere den mest hensigtsmæssige behandling ved at fastlægge et éntydigt ansvar for sammenhængen mellem metadonordination og behandling af stofmisbrugere i øvrigt. Metadonbehandlingen - herunder ordination, udlevering og kontrolforanstaltninger - blev som følge heraf henlagt til amtskommunalt ansvar.

På baggrund af resultaterne af en undersøgelse, foretaget af Sundhedsministeriet i '96, vurderer Metadonarbejdsgruppen blandt andet problemet med *faktiske forskelle i amternes metadonpolitik*. Gruppen finder, at der er endog meget store regionale forskelle på, hvor mange af de stofafhængige, der er i metadonbehandling, og tolker dette som udtryk for grundlæggende holdningsforskelle. Gruppen finder denne vilkårlighed uacceptabel, og foreslår en præcisering i de administrative regler.

Også spørgsmålet om *balancen mellem lægelig og social indsats* diskuteres. Her finder gruppen, at den lægefaglige del i reguleringen mangler at blive sat ind i en social sammenhæng, og foreslår også her præcisering af reglerne.

Vedrørende spørgsmålet om *kontrollforanstaltninger* finder gruppen, at de forskellige amters og kommuners fortolkning af Sundhedsstyrelsens bestemmelser med vægt på det sanktionerende kontrolelement har taget overhånd, og at f.eks. ændring af medicinering ikke bør bruges som adfærdsregulerende instrument. Gruppen opfordrer til diskussion omkring kontrolelementets placering som en del af behandlingen. Rapporten omhandler endvidere problemstillinger vedrørende amternes behandlingsmonopol, indikationer for længerevarende metadonbehandling og klagesystemets uigennemskuelighed (Metadonarbejdsgruppens kommentarer til det hidtidige forløb af omlægningen af metadonbehandling, 25/6-97).

Ubetinget frihedsstraf til unge

I 1970'erne idømtes unge (15-17-årige) i Danmark 112 frihedsstraffe på årsbasis. Siden er der blevet færre 15-17-årige i det danske samfund, børnekriminaliteten har været faldende og ungdomskriminaliteten stagnerende. Men antallet af idømte ubetingede frihedsstraffe til unge er steget til gennemsnitligt 144 i 1990-94. I et debatindlæg ser Flemming Balvig disse tal som indikation på, at Danmark har alvorlige problemer i relation til FN's børnekonventions artikel 37, hvorefter fængsling af børn og unge kun må bruges som sidste udvej. Forfatteren finder således ikke noget i den danske ungdomskriminalitetssituation der kunne retfærdiggøre forskellen: Ungdomskriminaliteten i Danmark er ikke mere omfattende eller alvorligere kriminalitet end i andre lande. Og fængselsløsningen er ikke effektiv; tilbagefaldet til ny kriminalitet for 15-17-årige med korte frihedsstraffe er på 88-100% ved fængsling, men er lavere for de mindre indgribende behandlingsmæssige, sociale, uddannelsesmæssige og beskæftigelsesmæssige alternativer (Information 21/7-97).

Ubetinget frihedsstraf for vold - europæisk perspektiv

Antallet af politiregistrerede anmeldelser for vold er i Danmark ca. 50% under gennemsnittet for de andre europæiske lande. 60% af alle voldsforhold - der blev afgjort med tiltalefrafald, bøde eller frihedsstraf i 1990 - resulterer i ubetinget hæfte eller fængsel. Det svarer til, at 18,4% af det samlede antal politiregistrerede voldsanmeldelser fører til ubetinget frihedsstraf. Danmark indtager højeste placering i Europarådets statistik over anvendelse af ubetingede frihedsstraffe for vold. Til sammenligning fx: Ungarn (9,9%), Frankrig (9,5%), Nordirland (7,2%), Sverige (5,7%), Schweiz (4,8%), England (4,7%), Skotland (3,4%), Holland (2,7%), Tyskland (1,0%) (Information 21/7-97).

I toppen af statistikken ligger også *Norge*. Flemming Balvig har i et debatindlæg gjort tallene for ubetingede fængslinger for vold i Danmark og Norge til genstand for nærmere analyse: I forhold til indbyggertallet nyindsættes 15% flere om året i Danmark, end i Norge. Den gennemsnitlige afsoningstid er den samme (1994: 84 dage). Hvis bødefafsoning medtages bruger Danmark dog den ubetingede frihedsstraf næsten dobbelt så meget som Norge. Dobbelt så mange af de anmeldte voldstilfælde fører til frihedsstraf i Danmark som i Norge (1990: 18 i forhold til 9 pr. 100 tilfælde), og forskellen ser ud til at være blevet større i det indeværende årti, hvor hyppigheden er steget i Danmark, men ikke i Norge. Følges voldsanmeldelserne igennem hele systemet, findes, at relativt flere voldsanmeldelser efterforskes og opklares af politiet i Danmark, end i Norge; at anklagemyndigheden i Danmark rejser tiltale i relativt flere af de opklarede sager, end i Norge; og at domstolene i Danmark relativt oftere anvender ubetinget frihedsstraf i de pådømte volds-sager, end i Norge. Umiddelbart finder forfatteren endvidere, at de mest markante forskelle gør sig gældende ved den mindst alvorlige vold. I Norge er hver tyvende voldsdom en dom til samfundstjeneste - i Danmark er det omkring 1 ud af 200. I Norge behandles op mod 200 anmeldte volds-sager i konfliktråd, imens dette tal er 0 i Danmark. Imens

Danmark og Norge i europæisk sammenhæng er topplacerede med hensyn til anvendelse af ubetinget frihedsstraf, ligger den gennemsnitlige afsoningstid i den absolut lave ende (Jyllandsposten 1/8-97).

Frihedsstraf som forvandlingsstraf (bødeafsoning)

Antallet af bødefsonere i Danmark er 5-doblet på 20 år. I 1976 blev 2.223 bøder forvandlet til frihedsstraf. Efter et kort fald i kurven i 1994, slog antallet i 1995-1996 alle rekorder med 11.222 forvandlingsstraffe (1996). På en gennemsnitsdag er knapt 3% (94) af alle fanger således bødefsonere. Én ud af hver 28 bødefældte, endte med forvandling. Én ud af hver 8 bødekroner måtte afsones.

I et debatindlæg konstaterer Vagn Greve og Flemming Balvig, at det politiske forsøg på at inddrive bøder ved i 1994 at lovliggøre løntilbageholdelse ikke er lykkedes. For at reagere på de 46 mio. DKK, som ikke havde kunnet inddrives i bøder, brugte samfundet omkring 29 mio. på driftsudgifter til arrestshuspladser m.v. Hertil skal lægges udgifter til den politimæssige behandling m.v. Gennemsnitligt andrager en bøde godt 4.000 kr., og det formodes, at et lille antal meget store bøder trækker gennemsnittet op. Den afsonede bødes størrelse pr. dag pr. bødefsoner er gennemsnitligt 1.327 kr. (1996). Niveaueet er i Danmark højt i forhold til Norge og Sverige.

Kriminalpolitisk falder det forfatterne for brystet, at mennesker skal afsones forhold, som Folketinget ved lovbehandlingen *ikke* har ment var så grove, at en frihedsstraf ville være rimelig, og at årsagen til, at afsoning alligevel sker således ikke er den begåede kriminalitet, men disse menneskers fattigdom. I indlægget peges på forskellige veje til begrænsning af brugen af forvandlingsstraf, der blandt andet er inspireret af erfaringer fra Sverige, Tyskland og Schweiz (Politiken 11/8-97).

Udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

Udvalget har til opgave at "fremkomme med forslag, der kan tage højde for den udvikling, som de ændrede økonomiske kriminalitetsmønstre og den moderne teknologi fører til". Udvalget skal bla. gennemgå straffelovens berigelsesforbrydelser og vurdere behovet for skærpelse af strafniveauet, samt behandle særlovgivningen - bla. med henblik på behovet for ændringer af skatte- og afgiftslovgivningen. Udvalget har endvidere til opgave at gennemgå navnlig straffeloven og retsplejeloven med henblik på at sikre tidssvarende bestemmelser om datakriminalitet - samt at vurdere de kriminalitetsformer, som fx elektroniske opslags-tavler giver mulighed for. Udvalget skal også overveje ændringer af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelshemmeligheden i lyset af de nye telekommunikationsformer (Pressemeddelelse fra Justitsministeriet 3/6-97).